

การประชุมวิชาการ "ชวนหมอรู้ โดยแพทยสภา" ครั้งที่ 2/2566
เรื่อง โฆษณาที่เกี่ยวข้องการแพทย์อย่างไร ให้ถูกต้องปลอดภัย
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566
ณ ห้องประชุมวชิรเวช ชั้น 14 อาคารมหิตลาธิเบศร แพทยสภา

ปัจจุบันความรู้ทางการแพทย์มีความก้าวหน้าในหลายมิติ เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างการโฆษณาโดยผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมกับความคุ้มครองประชาชนในการรับทราบการโฆษณาดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องออกกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวกับการโฆษณาการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งได้มีการปรับปรุงมาตามลำดับ ดังนั้นแพทยสภาหนึ่งในหน่วยงานดังกล่าวที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย “ไม่มีนโยบายห้ามการโฆษณา แต่การโฆษณาต้องกระทำตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”

สิ่งที่เป็นปัญหาที่พบบ่อยคือผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมบางท่านอาจจะไม่เคยศึกษาข้อกำหนดในเรื่องการโฆษณาว่ามีสิ่งใดทำได้บ้าง หรือสิ่งใดทำไม่ได้ แต่อาศัยการคัดลอกหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบเล็กน้อยตามที่แพทย์อื่นได้เคยโฆษณาไว้ในสื่อชนิดต่าง ๆ โดยเข้าใจว่าสามารถทำได้ ซึ่งเป็นอันตรายเพราะโดยหลักกฎหมาย “**ความไม่รู้ จะอ้างเป็นเหตุที่ไม่รับผิดชอบไม่ได้**” หากมีผู้ร้องเรียนเข้ามาที่แพทยสภา หากแพทย์ท่านใดได้รับประโยชน์จากการโฆษณา จะอ้างว่าไม่รู้ไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคุ้มครองบุคลากรทางการแพทย์ที่มีเจตนาดีประชาสัมพันธ์ความรู้ทางการแพทย์ให้กับประชาชนแต่ด้วยความไม่รู้ข้อกำหนดจึงทำให้เกิดการกระทำที่เข้าข่ายการโฆษณาที่ผิดกฎหมายเช่นกัน ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดการโฆษณาที่ผิดกฎหมาย การศึกษาข้อกำหนดดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมก่อนที่จะทำการโฆษณา

นอกจากเรื่องการโฆษณาแล้วยังมีสิ่งต่อเนื่องจากการโฆษณาคือ กรณีการปล่อยให้คนไม่ใช่แพทย์มาปฏิบัติหน้าที่แทน ยกตัวอย่างเช่น การผ่าตัดที่ต้องใช้เครื่องมือแพทย์ซึ่งแพทย์จะต้องเป็นผู้ใช้ โดยแพทย์จะให้บุคคลอื่น เช่น เจ้าหน้าที่มาใช้เครื่องมือแพทย์ดังกล่าวแทนไม่สามารถทำได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวจะกลายเป็นหมอเถื่อน และแพทย์เองจะอยู่ในฐานะผู้ใช้หรือผู้จ้างวาน หรือผู้สนับสนุน โดยนอกจากจะมีความผิดจริยธรรมแล้ว แพทย์ทั้งในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ และ ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลจะมีความผิดตามกฎหมายอาญาซึ่งมีโทษจำคุก และยอมความไม่ได้อีกเช่นกัน

ตัวอย่างการโฆษณาที่ผิดพรบ.วิชาชีพเวชกรรมซึ่งพบได้บ่อย คือ อดอ้างคุณวุฒิที่ไม่ได้รับการรับรองของแพทยสภา ใ้อวด หลอกหลวง เกินจริง จูงใจให้เข้าใจผิด เพื่อให้ผู้ป่วยมาใช้บริการ ประกอบวิชาชีพนอกสถานพยาบาล เช่น ฉีดfiller ร้อยไหมตามบ้านพัก คอนโด หรือที่อื่นใดที่มีได้จัดแจ้งเป็นสถานพยาบาล ให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ความสิ้นเปลือง ใช้ยาตำรับลับหรืออุปกรณ์ที่ไม่เปิดเผยส่วนประกอบ ใช้คำว่า นายแพทย์/แพทย์หญิง หรือแสดงตนให้เข้าใจได้ว่าเป็นแพทย์ ในการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพ

การลงรูป before and after จะต้องดำเนินการขออนุมัติการโฆษณาจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพก่อนเสมอ มิฉะนั้นจะอาจได้รับโทษทางอาญา และจะต้องมีข้อความกำกับทำนองว่า กรณีผลการรักษาไม่จำเป็นต้องเหมือนกันกับในรูป วันที่ เดือน ปี ที่มีการถ่ายภาพ เป็นการรับบริการใดที่ได้รับการรักษา ซึ่งโดยหลักการจะต้องแจ้งให้ผู้ป่วยทราบว่า ผลการรักษาอาจจะไม่ได้เป็นไปตามที่โฆษณา (ศาลปกครองสูงสุดยืนยันตามคำสั่งของแพทยสภา)

จัดทำโดย

ฝ่ายจริยธรรมและกฎหมาย แพทยสภา

การโฆษณาความเชี่ยวชาญ อนุญาตให้ทำได้เฉพาะความเชี่ยวชาญที่แพทย์สภารับรองแล้วเท่านั้น เช่น ความเชี่ยวชาญด้านสูตินรีเวช ด้านศัลยกรรมช่องท้อง กล่าวคือเป็นวุฒิบัตร อนุมัติบัตร หรือประกาศนียบัตรที่ออกโดย แพทยสภา หรือแพทยสภาให้การรับรองแล้ว

การโฆษณาหากใช้ความเป็นแพทย์สื่อไปให้ประชาชนทราบว่าตนเป็นแพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ในบางครั้งไม่จำเป็นต้องสื่อโดยใช้คำพูด แต่การที่สื่อไปแล้วผู้ชมทราบได้ว่าเป็นแพทย์ เช่น พิธีกรแนะนำตัวท่านว่า เป็นแพทย์ หรือในลักษณะอื่นใดที่สามารถทราบได้ว่าเป็นแพทย์ และไปเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์สุขภาพ ถือได้ว่าการ กระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

1. การโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพโดยไม่ได้รับอนุญาต จะมีโทษตั้งแต่ ปรับ จำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วแต่ กำหนดโทษของแต่ละ พ.ร.บ.
2. หากมีการโฆษณาที่หือของผลิตภัณฑ์ หรือไม่ได้โชว์ผลิตภัณฑ์แต่ตั้งไว้ให้เห็นในสื่อ หรือยกตัวอย่างอ้างถึง ยี่ห้อผลิตภัณฑ์ หรือแม้แต่มีข้อความ การพูดถึงของผลิตภัณฑ์นั้นๆ หรืออ้างถึงเพื่อเป็นประโยชน์ของธุรกิจ ก็ถือว่าเป็น การโฆษณาเช่นกัน แม้ไม่ได้มีเจตนาหรือไม่ก็ตาม
3. กฎหมาย ระบุไว้ว่า “ผู้ใดโฆษณา” หมายความว่าไม่ว่าจะเป็นผู้ใด จะใช่หรือไม่ใช่แพทย์ก็ตามหากมีการฝ่าฝืน ก็ต้องต้องระวางโทษตามกฎหมาย และถ้าหากบุคคลผู้ใดผู้นั้นเป็นแพทย์ที่โฆษณา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและ ยา ก็จะส่งเรื่องมายังแพทยสภาเพื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบวิชาชีพจริยธรรมแพทย์ต่อไป
4. หากพบว่าการโฆษณาดังกล่าวเป็นการโฆษณาที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสถานพยาบาล ก็จะส่งเรื่องให้ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพตรวจสอบและพิจารณาต่อไปเช่นกัน
5. การโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เป็นวัตถุเสพติด สามารถโฆษณาให้กับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทันตกรรม เภสัชกรรม หรือสัตว์แพทย์ เท่านั้น
6. ผู้ใดประสงค์จะทำการโฆษณาทั่วประเทศสามารถขออนุมัติโฆษณาได้ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและ ยา และสำหรับผู้ที่ประสงค์จะโฆษณาเฉพาะในจังหวัดสามารถขออนุมัติโฆษณาได้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นั้นๆ
7. การเปลี่ยนแปลง แก้วไข ซื่อ ยี่ห้อ และหรือฉลากผลิตภัณฑ์ให้เปลี่ยนเป็นยี่ห้อของตนเองหรือสถานพยาบาล แล้วนำไปโฆษณา ถือว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

1. ห้ามโฆษณาหรือชักชวนให้มีผู้มาขอรับบริการจากสถานพยาบาลโดยใช้ข้อความ เสี่ยง หรือภาพอันเป็นเท็จ หรือโอ้อวดเกินความจริง หรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของ สถานพยาบาล
2. การโฆษณาที่สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขออนุมัติ ต้องแสดงไว้ที่สถานพยาบาลเท่านั้น แต่ต้องไม่ผิด กฎหมายหรือข้อบังคับอื่นโดยรวม เช่น โอ้อวดเกินจริง

3. การโฆษณาที่สามารถกระทำได้เลย โดยไม่ต้องขออนุญาต คือ รายการเกี่ยวกับผู้ประกอบการวิชาชีพในสถานพยาบาล / อัตรารักษาพยาบาล ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าบริการทางการแพทย์และค่าบริการอื่น / คำประกาศสิทธิผู้ป่วย ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาลที่ไม่ใช่การชักชวนให้มีผู้มา รับบริการในสถานพยาบาล ณ สถานพยาบาล เช่น การแจ้งบริการการรักษาพยาบาลหรือข้อมูลข่าวสารเชิงวิชาการหรือข้อความ เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ และ วัน เวลา ที่เปิดให้บริการ เป็นต้น

4. การโฆษณาหรือประกาศสถานพยาบาลที่ห้ามมิให้มีการโฆษณา

(1) การโฆษณาหรือประกาศอันเป็นเท็จหรือไม่มีมูลความจริง โอ้อวดเกินจริง หลอกลวง ปกปิดความจริง หรือทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจผิดว่าเป็นจริงทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน เช่น ดีกว่า / เหนือกว่า / ดีที่สุด / รายแรก / แห่งแรก เป็นต้น

(2) การโฆษณาหรือประกาศที่ทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจหรือคาดหวังในสถานพยาบาลแต่โดยข้อเท็จจริงแล้วไม่เป็นไปตามโฆษณาหรือประกาศ เช่น สถานพยาบาลโฆษณามีผู้ประกอบการวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่งแต่ไม่มีอยู่จริง การโฆษณายาหรือเครื่องมือแพทย์ แต่ความจริงแล้วไม่มีตามที่โฆษณา

(3) กรณีการโฆษณาให้บริการ “ฟรี” โดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายใด ๆ จะต้องระบุวัน เวลา และสถานที่ให้บริการ ตลอดจนแสดงรายละเอียดให้ชัดเจนว่าจะให้บริการฟรีในเรื่องใด

(4) กรณีการโฆษณาหรือประกาศที่จัดให้มีการแถมพก แลกเปลี่ยน ให้สิทธิประโยชน์ รางวัลหรือการเสี่ยงโชคจากการเลือกรับบริการทางการแพทย์อย่างใดอย่างหนึ่งจากสถานพยาบาลนั้น ต้องระบุให้ผู้รับบริการเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรง และมาตรฐานการรับบริการทางการแพทย์จะต้อง ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไปของสถานพยาบาล

(5) กรณีการให้ส่วนลดที่มีได้เกี่ยวกับการให้บริการทางการแพทย์หรือการรักษาพยาบาล และมีได้เกี่ยวข้องกับประกอบกิจการสถานพยาบาล ผู้รับบริการต้องเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรง จากส่วนลดนั้น

(6) กรณีการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จะต้องระบุเงื่อนไขและรายละเอียดของสิทธิประโยชน์ ต่าง ๆ ให้ชัดเจน และจะต้องกำหนดวันเริ่มต้นและสิ้นสุดของระยะเวลาที่ให้สิทธิประโยชน์นั้น ๆ

(7) กรณีการโฆษณาหรือประกาศว่าในสถานพยาบาลมีเครื่องมือ เครื่องใช้ ยา เวชภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการแพทย์ จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้ถูกต้องก่อนยื่นคำขอและให้นำหลักฐานการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องมาแสดงต่อผู้อนุญาต

การโฆษณาเกี่ยวกับบุคลากรทางการแพทย์ในสถานพยาบาล ที่มีกกระทำผิดบ่อย

(1) ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ให้บริการที่สถานพยาบาลแห่งนั้นจริง

(2) ห้ามใช้ภาพที่ชื่อมาหรือบุคคลที่ไม่ใช่แพทย์

(3) ต้องระบุชื่อ-นามสกุล เป็นภาษาไทย

(4) การระบุความรู้ความชำนาญ ต้องระบุให้ตรงตามสาขาที่ได้รับการรับรองจากแพทยสภา โดยเฉพาะการโฆษณาวิธีการหรือสาขาที่ไม่ได้รับรองจากสภาวิชาชีพ “PRP/ Stem cell/ Anti-Aging”

(5) ผู้ยื่นคำขอต้องแสดงแบบ ส.พ. 6 ซึ่งปรากฏชื่อของผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวในสถานพยาบาลเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

(6) กรณีการโฆษณาสถานพยาบาล และปรากฏมีภาพผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม และมีผลิตภัณฑ์สุขภาพปรากฏอยู่ด้วย ไม่สามารถทำได้

(7) กรณีโฆษณาสถานพยาบาล และมีผลิตภัณฑ์สุขภาพปรากฏ จะต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าผลิตภัณฑ์สุขภาพนั้น ๆ กำหนด ทั้งในส่วนข้อความหรือภาพที่ปรากฏ

(8) Telemedicine ต้องขออนุญาตจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพก่อน

(9) **ห้ามมิให้** แพทย์ใช้การlive สด หรือภาพขณะประกอบวิชาชีพอthersในการโฆษณา

(10) **ห้ามมิให้** แพทย์ใช้คลินิกที่จัดตั้งเป็นสถานพยาบาลเพื่อประกอบวิชาชีพ มาใช้เป็นที่พักอบรมเพื่อการศึกษา

(11) การใช้คำว่า “อาจารย์แพทย์” ถือเป็นกรโฆษณาประเภทหนึ่ง จะกระทำมิได้ ยกเว้น มีตำแหน่งที่ทางการรองรับ เช่นปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย โรงเรียนแพทย์ ที่มีตำแหน่งเป็นทางการรองรับ และต้องขออนุญาตก่อนโฆษณาเช่นกัน

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.)

1. คดีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งเป็นคดีที่ยอมความไม่ได้ ดังนั้นแพทย์ต้องระมัดระวัง เพราะแม้ท่านจะตกลงไกล่เกลี่ยกับผู้ป่วยได้ ก็มีอาจยอมความตามกฎหมายได้

2. การโฆษณาสามารถเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้ เนื่องจากการกระทำความผิดกรรมเดียว อาจผิดต่อกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งเมื่อเป็นการกระทำความผิดเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท เมื่อพนักงานอัยการส่งฟ้อง ก็จะทำให้การฟ้องเรียงการกระทำความผิด ซึ่งศาลจะพิพากษาลงโทษในบทที่หนักที่สุด และโทษรุนแรงกว่ากฎหมายของทางสาธารณสุขมาก โดยเฉพาะโทษจำคุกหลายปี

3. การโฆษณาที่ใช้คำว่าชำนาญการ และการใช้คำว่าเชี่ยวชาญ นั้นตามพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 28 “ห้ามมิให้ผู้ใดใช้คำหรือข้อความที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาต่าง ๆ...” โดยที่แพทย์สภามีได้ให้การรับรอง มิฉะนั้นจะมีโทษทางอาญาถึงจำคุกได้